

W Piątek

N^{ro}. 141.

9. Grudnia 1825.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Ameryka Hispańska.

Ostatnie wiadomości z Nowego Yorku dochodzą do d. 21go Października. Przybyło tam wiele okrętów, których osady zapewniają, że na wysokości między rzekami Kenchic i Penobscot widziały odblask strasznego ognia, który według ich zdania musiał się wiecey, iak na 25 mil Angielskich rozciągać, i którego dyn utrudniał bardzo żeglugę, iak mgła naygrubsza. Sądzą, że to pożar lasów w Mainie.

Skarb (*Treasury*) zapowiedział pożyczkę 10 mil. 400,000 dolarów, którą chce zawrzeć z warunkiem wypłacenia onęy w dwóch terminach, d. 1. Stycznia 1829 i d. 1. Stycznia 1830 z procentem po 4 1/2.

W Charlestonie upadł wielki dóm handlowy w skutek niepomyślnęj spekulacyi bawełną, od którego samego cła należało się 200,000 dolarów, a bankowi Charlestonkiemu 650,000 doll.

Uroczystość skończenia naywiększego dzieła w świecie, wielkiego Nowo-Yorkskiego, czyli Erie-kanalu, mającego połączyć wielkie Amerykańskie jeziora z Atlantyckim oceanem, przeznaczono na d. 26. Października.

Wielka Brytania i Irlandyia.

Lordowie tajny Rady handlowey odrzucili żądanie fabrykantów iedwabnych materyy z Macclesfieldu, aby zakaz wprowadzenia obcych towarów iedwabnych na czas nieograniczony przedłużyć.

British Rewiew zawiera listę przedsiębiorstw uczynionych w Anglii w roku zeszłym, które naturalnie musiały mieć wielki wpływ na stan papierów Skarbowych:

Liczba towarzystw:

	Tow.	fun. szt.
Do budowy kanałów i przejazdu na rzekach	33	17,753,000
— kolei żelaznych	48	22,454,000
— oświecenia gazem	42	11,110,000
— dostawiania mléka	6	565,000
— sprowadzenia wody do Stolicy	8	1,750,000
— obrabiania kopalni węgla	4	2,750,000
— — min kruszcowych	34	24,495,000
— zabezpieczeń wszelk. rodzaju	20	41,800,000
— banków	13	21,610,000

	Tow.	fun. szt.
Do dostarczenia zboża	4	410,000
— żeglugi statkami pocztowemi	12	5,540,000
— rybołostwa	3	1,600,000
— połowu perel	1	625,000
— uprawy indygo i cukru	5	10,500,000
— przedsiębiorstw rolniczych	4	4,000,000
— przedsiębiorstw przemysłu w Irlandyi	2	1,500,000
— budowy podziemney drogi pod Tamizę	2	200,000
— zaprowadzenia kąpieli morskich	2	750,000
— — pism czasowych	2	460,000
— przedsiębiorstw różnego rodzaju	18	2,832,050
Ogółem	263	173,704,050

Przedsiębiorstwa te, mówi *Rewiew*, przywołując tę tabelę, wymagały kapitału blisko 174 milionów fun. szt. Jeżeli przypuścimy, że pożyczki Rządowe podczas ostatnięj wojny zaciągnięne wynosiły rocznie 30 mil. fun. szt., widzimy, iż teraz potrzebią tyle w iednym roku do różnych przedsiębiorstw, ile Rząd w 6 latach przez pożyczkę zaciągał. Wiemy, że pożyczki nieustannie podczas wojny wznawiane, były przyczyną, dla której papiery Skarbowe zawsze na niższym stopniu zostawały, czemuż przez podobną przyczynę nie może być wyjaśnione spadanie papierów? Jeżeli przez roczną pożyczkę 30 milionów ze strony Rządu, wyczerpano kapitały, i przez to nisko stały papiery, czemużby tego samego skutku nie miało sprawić wyczerpanie przez prywatnych? Bo dopuściwszy, że na wyżęj wspomnianą sumę 174 mil. tylko 24 procentu złożyli akcyonaryjusze, tedy w iednym roku użyta 43 1/2 mil., zatem o 13 1/2 wiecey, iak przez pożyczkę Rządową.

Giełda — mówi *Globe* z d. 16. Listopada — jest niemstannie w strasznym położeniu, i nikt nie może obliczyć, kiedy ten postrach ustanie. Każdy goniec z Paryża przynosi wiadomość o gorszym kursie, i przeto rządza i tu nowe spadnienie. Z resztą wczoraysza licytacyia zagranicznych papierów nie miała takich smutnych rezultatów, iakich się obawiano; iednakże poniesione straty były znaczne, i publiczność zdaie się codziennie mieć wiecey niechęci ku papierom, iakimi są

południowo-amerykańskie, które podległe są tak wielkiemu spadaniu. Co się dotychczas akcyi kopalnianych nie czyniono.

P. Kanning cierpiął znowu napad podagryczno-reumatyczny. Tymczasem w d. 13. Listopada odprawił długą naradę z Rossyjskim Posłem Hrabią Lieven.

Francyja.

W d. 19. Listopada rozpoczęła się sprawa przeciwko Konstytucyonistom.

Jeneralny Prokurator przy najwyższym Sądzie, P. Bellart, rzekł: »Liczne artykuły, które wspomnianemu Dziennikowi zarzucają, są: 1) Znieważenie przedmiotów i osób Religii. 2) Wzywanie do nienawiści przeciwko Xiężom w ogólności; 3) Uporna gorliwość w rozszerzeniu tysięcznych zarzutów przeciwko tymże.«

Stosownie do tego wnosi Jeneralny Prokurator, aby odpowiedzialni wydawcy Konstytucyonisty stawili się w Sądzie dla usłyszenia zawieszenia tego pisma na miesiąc, ponieważ z ducha wszystkich numerów, a szczególniej szeregu artykułów wspomnianego Dziennika powaga Religii panującej jest dotknięta.

Jeneralny Adwokat, P. Broe, rzekł potén: »Nie zaprzeczone jest prawo, traktować publicznie o przedmiotach religijnych. Konstytucya dozwalająca zasady wolności służby Bożej nadała to prawo; atoli i uszanowanie ku Religii jest także zasadą. Jak sprawiedliwą jest, aby powstawać na punkta, które na nieszczęście Chrześcian między sobą różnią, i by każde bractwo swoich zasad nauki broniło, równie iawną, że to tylko jest nadużycie, gdy systematycznym oszczerstwem, gdy kłamstwami, staramy się iaką Religiją podać nienawiści.«

»Od czasu dyskusyi nad ustawą wolności prasy, przez zupełnie Francuzką prawosć, starano się zawsze tę samą co panującą i innym Religijom przyrzeczoną opiekę utrzymać; ależ czy słyszano, aby Religija panująca musiała być wyiętą z pod prawa? A iednakże pewne osoby w tój myśli wykładały ustawę. Co się nas dotyczyć, tedy żądamy tylko tego iednego, mianowicie równy opieki dla Religii panującej.«

»Jak się zdać, wymierzono to na Religiją panującą. Lecz Mości Panowie, czyliż tych, co przodkują, macie za reformatorów? Nie. Nie ma tu zamiaru wieść sporu między Protestantami a Katolikami. Wszystkie uszanowania godne osoby, iakiejkolwiek są Religii, z nieukontentowaniem równie, iak my, patrzą na powstawanie przeciwko Religii panującej; sami Protestanci mówią do owych ludzi: Kto wy iestecie? Dla czego

umiecie się za naszą Religiją? Dozwólcie nam żyć spokojnie w kraju, który nas broni; kto każe wam trudnić się zwolennictwem, które od nas odpychamy? Zatrzymajcie dla siebie sztuczną przyjaźń, bo nas tём nie uwiedziecie.«

»Coż obchodzi przeciwników to dobro, które tak wielu pasterzy po miastach i wsiach przykładami i iaknużną wyrządza? Co trudności, na iakie Xięza przy wykonaniu tego dobra każdéj chwili od czasu rewolucyi natrafiają? Jeżeli zaś który z nich nie postępuje nayrzęczniey, ieżeli go gorliwość uniesie, tedy zaraz iest notowany; nayoboiętniejsze czynności bywają przeistaczane. Gdy nieszcześnie duchowny swój święty charakter znieważył, tedy sam stan duchowny stara się poniżyć, czyniąc odpowiedzialnym całe Duchowieństwo za błąd iednego członka.«

»To znowu używają innego środka do wzniecenia nienawiści religijnej. Mówią, iż iest narzędziem do ucisnienia swobód naszych, że przez to chcą uwłaczać Rządowi.«

»Rozprawiają o sławném uczoném Towarzystwie. Dobrze, niechaj rozbiegają to pytanie we wszystkich czasach i nowych stosunkach; iestto stosowne prawo, którego naysławnieysi mężowie używali. Bezwątpienia macie prawo bronić swobód Kościoła Galikańskiego przeciwko wszystkim zasadom nauki, któreby iey zagrażały. Dopóki zachowywane będą granice przystoyności, sama nawet naywyższa Władza, miasto powstawania na podobne usiłowania, będzie ie raczej pochwałała; atoli, ieżeli sposobem zdradliwym używać będziecie wyrazów, będących zawsze nadóręczu; ieżeli będziecie powstawać na Religiją pod wyrazami: »Jezuitizm«, »Ultramontanizm« nazywając każdego pobożnego »Jezuitą«, każdego Xięza »Ultramontanem«; zatem nie będzie to obroną zasad teologicznych, lecz naruszeniem ustawy.«

»Za nadto poznaliśmy szkodliwy wpływ słów oddalonych od ich początkowego znaczenia. Czegoż przed niedawno w upłynionym czasie niedokazywano ze słowem: »Arystokrat«? W istocie, Arystokraci byli poniekiąd przedmiotem i przyczyną niektórych nadużyć. Wnet utworzono fantom trudno iednakże, aby ci, z których głów wytrysnął, umieli powściągnąć wzburzone przez siebie namiętności. Raz rozlana rzeka rwie i obłęd staie się potém zbrodnią. Chęli na całą powstawać Religiją, tedy kryją się za słowa, czyli, że tak powiemy, za nadużycia. Jestto istotną prawdą i każdy rzetelny człowiek przekona się o tём, ieżeli zastanawiać się będzie podług porządku nad artykułami Konstytucyonisty; oskarżonych iest 34, mianowicie od d. 4. Maia do 25. Lipca.«

Jeneralny Adwokat rozbiega tu pojedyncze artykuły Konstytucyonisty, wystawia iak fakta prze-

istacza, dla ugruntowania nieprzyzwoitości Duchowieństwu przypisanych, i dalej tak mówi:

»Nie iestżeto nadwierać uszanowanie winne Religii, kiedy publiczność zabawiana iest nieustannie występami Xięży; iezli Religia zawsze iako uciemniająca lud, bogactwami instytucji religijnych iako coś z oszukaniem połączonego, obrzędy Religijne iak coś uciążliwego, a to wszystko w tym zamiarze wystawiane, aby pobudzić do odstąpienia tęg Religii?«

»Mości Panowie, co się naszego żądania dotyczy, nie iest to występki szczególne, lecz duch szeregu artykułów.«

»We Francji tak daleko postąpiono w sztuce pisania, że autorowie wszystkoby bezkarnie czytali, gdyby Mości Panowie, co się dotyczy wolności prasy, Wasze pełnomocnictwa nad zwyczajne granice nie były rozciągnięte; atoli tym sposobem lekarstwo obok złego postawiono.«

Obrońca Konstytucjonisty bez wątpienia nie będzie przywoził zasad i nauki tego pisma; raczej przypominać będzie dawną Magistraturę, atoli właśnie ta to sama iest Magistratura, co najpierw powstała na Filozofizm, którego smutnych skutków żałować musimy.

Mości Panowie, bronić będziecie religii państwa; oddalacie błahie pozory, za którymi wyierzone ukrywają się zamachy i tym sposobem okazacie, że dzisiejsza Magistratura nie odpycha dziedzictwa dawniejszej, lecz je przyymuie.

Wniosek P. Broe uczynił mocne wrażenie na Zgromadzeniu.

W osmiu dniach miano słuchać P. Dupin obrońcy Konstytucjonisty.

Niebawem wytoczona będzie sprawa przeciwko Kuryerowi Francuzkiemu.

Niemcy.

Dalszy ciąg instrukcji dla Król. Rady Stanu w Bawaryi, przerwaney w Nr. 139. gazety naszej.

B. Pod rozpoznaniem iako Władzy rozstrzygającej należą: 1) Bezpośrednio 15) Rekursy przeciwko wyrokom urzędów administrujących sprawiedliwość, dotyczących się odstąpienia własności prywatney dla dobra publicznego, przy zachowaniu przepisów obiętych w tej mierze rozporządzeniem z d. 14. Sierpnia 1815 (Dzien. Rząd. 1815 Tom. XXXIV. stro. 724—747); 16) Rozpoznanie pytania w śledztwach względem przestępstwa lub przekroczenia służby rzeczywistych przełożonych kollegialnych i wszystkich tymże równych lub wyższych urzędników, czyli oskarżony ma być stawiony przed sądem? (Dodat. IX. do Konst. §. 16); 17) Rekursy urzędników przeciwko wyrokom dyscyplinarnym kary, przez Ministrów, podług bliższych przepisów §. 16. Edyktu

o stosunkach urzędników krajn, (Dodat. IX. do Konst.) wydanym; Rekursy przeciwko rozporządzeniom właściwych Ministeriów w przedmiotach, dotyczących się wolności prasy i handlu książek, (Dodat. III. Tyt. IV. §. 11. Konst. §. 9.); 19) Zażalenia względem zaprzeczenia prawa wyborowego w Gminie, do czego żalący się sądzi mieć prawo. (Urządzenie wybierania w Gminach z d. 5. Sierpnia 1818, Art. 37, Nr. 2, Dziennik urzęd. Tom. XXI. stro. 508); 20) rozpoznanie sporów zachodzących względem Simuliana zwyczajn Kościołów, między dwoma Gminami różnych religii, gdy takowe podług przepisu Edyktu o zewnętrznym prawnym stosunku mieszkańców Królestwa Bawarskiego w odwołaniu się do religii i kościelnych towarzystw, (Rozdz. IV., Tyt. 2. §. 92. Dodat. II. do Konst.) przez właściwe Ministerium przesłane będą Radzie Stanu; 21) Rekursy przeciwko wydanym dyscyplinarnym karom na Adwokatów w rzeczach administracyjnych sprawiedliwości, które stosownie do rozporządzenia z d. 24. Marca 1816 (Dzien. Rząd. 1816 Tom. X. stro. 158) do byłej tajney Rady odsyłane bywały, a w skutek §. 61. instrukcji dla służby właściwego Ministerium, nadał do tegoż samego kompetencji należą, — gdzie takowe przedsięwzięte będą przeciwko wyrokom, które zostały bezpośrednio wydane od właściwego Ministerium według przepisów przywiedzonego rozporządzenia II. — 3.

II. Pośrednio, przez Wydział z Rady Stanu utworzony a) w ogólności; 22) Zażalenia, pochodzące z sądowego postępowania urzędów administracyjnych w rzeczach prawnych pomieszanych, lub przy okazji i w związku z tymże (*ex connexione causae*), a względem czego niedozwolony iest rekurs w zwyczajnym sądzie podług istniejących przepisów; b) W szczególności. 23) Rekursy w takich przedmiotach, które częścią przez rozporządzenie z d. 8. Sierpnia 1810 (Dzien. Rząd. t. r. Tom. XXXVIII stro. 642 seq.) iak dalece przez pośrednio zasłte organiczne rozporządzenia lub ustawy żadna odmiana nie przedsięwzięta, częścią przez późniejsze szczególne rozporządzenia iako pomieszane rzeczy prawne tajney Radzie odsyłano. — Tytuł III. Porządek spraw §. 8. przełożenia Ministeriów należące podług Tyt. II. do Rady Stanu, również teży iakoteż do spraw mieszanych wyznaczonemu Wydziałowi właściwe rekursy, będą bezpośrednio do Króla pod napisem: »Do Króla Jego Mości« Radzie Stanu« przesyłane, a po otworzeniu, jeneralnemu Sekretarzowi dla wciągnięcia ich do protokołu podawczego oddawane. Do tegoż samego wciągnane będą wszystkie inne przez Króla do Rady Stanu odsyłane przedmioty. §. 9. Objaśnienia właściwych

Ministeriów, zasiępane przez Króla na podane zażalenia Nro. 11. §. 7. Tyt. II. przesyłane będą do Jeneralnego Sekretaryatu Rady Stanu, a pozaciągnięciu do protokołu, tudzież po danem przez Króla upoważnieniu, Wydziałowi z trzech Radców Stanu (Nro. 11. §. 7. Tyt. II.) utworzonemu zostaną doręczone, aby względem pytania dotyczącego się punktu naradził się i dał zdanie. Zdanie to, iak tylko zaciągnięte do protokołu, przez Jeneralny Sekretaryat Rady Stanu Królowi do Gabinetu przesłane, oczekiwać powinno dalszych Monarchy rozkazów. Jeżeli Wydział przy rozpoznaniu odebranego rekursu i udzielonych mu aktów, przekona się, że zanesiona skarga czeza, tedy upoważniony na najbliższem zupełnem posiedzeniu Rady Stanu donieść o tem i uczynić wnioszek, aby piszącego wskazać na karę ku dobru kassy wdow i sierot adwokatów. §. 10. Wszystkie rekursy do protokołu Rady Stanu nadeszłe, oznaczone w Tyt. II. Nro. 22. i 23. a na przyszłość rozpoznawane przez Wydział, które Król zgrona Radców Stanu tworzy, oddawane być powinni przez Jeneralny Sekretaryat Rady Stanu z dokładnem oznaczeniem onych nadejścia, Przełożonemu Wydziału; ten postara się o zaciągnięcie onych do protokołu spraw, połączonego z dziennikiem podawczym i pisma rekursowe z zupełnemu aktami, które, aby były przystane, ięzli nie są załączone, uskutecznić trzeba przez Jeneralny Sekretaryat Rady Stanu u dotyczącego się Ministerium, i rozda je referentom iakich do tego przeznaczy. Przyspieszyć przedstawienie będzie obowiązkiem Przełożonego. Narady w tej mierze odbywają się w formie kollegialney. Na przypadek równości zdań, głos Przełożonego rozwiązuje. Do ułożenia ważnego wyroku musi być włącznie z Przełożonym pięciu Członków przytomnych poiedzeniu. Wydział w sądzeniu tych rekursów zachowywać ma wszystkie owe przepisy, iakie zawarte są w rozporządzeniach z d. 8. Sierpnia 1810 (Dzien. Rząd. 1810 Tom. XXXVIII. stro. 6/42 seq.) i z d. 18. Grudnia 1812 (Dzien. Rząd. z r. 1813 Tom. III. str. 91.) względem kompetencyi, przypadków i innych formalności, iakoteż dalsze zalecenia do tegoż wydane. Wyroki oddawane będą z aktami do protokołu Rady Stanu a potem sposobem bliżey w §. 20. lit. b. oznaczonem w imieniu Króla wydawane. W tym Wydziale najstarszy Radca Stanu przewodniczy. Do prowadzenia protokołu posiedzeń w Wydziale, przeznaczony będzie ekspediujący tany Sekretarz Rady Stanu.

(Dokończenie nastąpi.)

Turcyia.

Dostrzegacz Austriacki umieścił pod artykułem: »Z Wiednia dnia 25. Listopada.«

Oto są dwa listy z Alexandryi, które własnie przez Tryiest odebraliśmy; potwierdzają one wiadomość o wypłynieniu połączoney Egipsko Konstantynopolitańskiej floty z wymienionego portu; w d. 17. i 18. Października a nie 15. iak z początku mówiono.

Z Alexandryi d. 15. Października 1825.

Dzisiaj rano wypłynęła flota Kapudana Baszy i większa część floty Egipskiej, cały dzień wychodziły okręty pod żagłę; jutro wypłynie reszta. Wszystkie okręty zbierają się w niejakim oddaleniu od portu dla udania się do Morei. Nie wiadomo ieszcze gdzie wyląduie, iedni mówią blisko Messolungi, aby tę twierdzę przy pomocy marynarki zmusić nareszcie do poddania się; lecz ia o tem wątpię i raczej wierzę, że zarzuci kotwicę pod Nawarynem.

Z d. 18. Października.

Wczoray od rana aż do wieczora prawie wszystkie okręty wojenne Turecko-Egipskiej floty i wiele przewozowych wypłynęło z naszego staroego portu. Dzisiaj rano udała się reszta za flotą wojenną wraz z innemi okrętami przewozowemi. Wyprawę tę składają następujące okręty:

Okręt liniowy rozbroiony 1;

Fregat i korwet 20;

Brygów i galiot 45;

Okręt parowy 1 z 3 działami, w Londynie dla Baszy Egiptu kupiony i Anglikami osadzony;

Brandérów 10 tutaj wybudowanych;

Okrętów przewozowych 70.

Ta liczna flota we wszystkie potrzeby opatrzona zostaje pod sprawą Kapudana Baszy; pod nim dowodzą: Kapudan Beg, Patrona Beg i Reala Beg (pierwszy drugi i tzeci Admirał floty) i Moharran Bey, Gubernator Alexandryi, zięć naszego Baszy, dowodca floty Egipskiej. Wice-Gubernator tej twierdzy Bital Aga wsiadł także na okręt tej floty.

Woysko tej wyprawy do lądowania przeznaczone wynosi 8500 ludzi dobrze ćwiczoney piechoty i 900 iazdy, razem 9400 ludzi, które wzmocnią woysko Ibrahima Baszy.

Jeżli policzymy artyleryją, pociągi i t. d. tedy całe woysko do lądowania, które wsiadło na okręty uczyni do 10,000 ludzi.

Pomiędzy wyżej nanienionemi okrętami iest 12 do 13 Barbaryjskich wojennych okrętów.

(Do tego Numeru Gazety dołączony iest Ner. 49. Rozmaitości.)